Instagram: stela_knjige
Facebook: stela
www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA
Sigrid Undset
Kristin Lavransdatter

Translation copyright © 1966 Jelisaveta Marković, 2022 porodica Marković
Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2022

ZA IZDAVAČA
Marko Sabovljević

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK
Marina Sabovljević

UREDNIK IZDANJA
Tea Jovanović

LEKTURA I KOREKTURA
Jelka Jovanović

SLOG I PRELOM
Dizajn studio Layout

DIZAJN KORICA
Tatjana Jović

ŠTAMPA
Alpha print, Zemun

TIRAŽ
1.000

IZDAVAČ
Publik praktikum, imprint Stela
Dobrovoljačka 10/I, Zemun
office@publikpraktikum.rs
011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA
2022

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

SIGRID UNDSET

KRISTINA LAVRANSOVA

Sa norveškog prevela
Jelisaveta Marković

Stêla

Prva knjiga

VENAC

Prvi deo

JERUNDGORD

1.

Kad je podeljena baština Ivara Jeslinga mlađeg iz Sundbua, godine 1306, njegova zemlja u Silu pripala je njegovoj kćeri Ragnfrid i njenom mužu Lavransu Bjergulfsenu. Oni su dotle živeli na njegovom majuru Skog u Folou nedaleko od Osla, a tada su prešli u Jerundgord uvrh silskih livada.

Lavrans je bio iz one porodice koju su kod nas zvali sudijska. Ona je došla k nama iz Švedske s onim Lavrencijusom, sudijom iz Istočnog Gotlanda, koji je iz manastira Vrete ugrabio devojku Bengtu, sestru grofa Bjelboa, i prebegao s njom u Norvešku. Gospodar Lavrencijus je služio starog kralja Hokona i bio je kod njega u velikoj milosti; kralj mu je dao u baštinu zemlju Skog. Ali pošto je proživeo tu osam godina, on umre od kuge, a njegova udovica, iz doma Folkunga, koju je narod u Norveškoj zvao kraljevskom kćeri, vratila se u svoj zavičaj i izmirila sa svojom rodbinom. Ona se docnije bogato udala u neku drugu zemlju. Ona i gospodar Lavrencijus nisu imali dece, te je Lavrencijusov brat Ketil nasledio Skog. Ketil je bio deda po ocu Lavransu Bjergulfsenu.

Lavransa su oženili veoma mladog; imao je tek dvadeset osam godina u doba kad je došao u Sil, i bio je tri godine mlađi od svoje žene. Kao mladić služio je u kraljevoj vojsci i dobio lepo vaspitanje; ali je posle ženidbe živeo mirno na svom imanju jer je Ragnfrid bila nekako neobična i uvek setna i nije se osećala dobro među ljudima na jugu. Pošto je bila tako zle sreće da izgubi tri sina još u kolevci, sasvim se otuđila od sveta. I najviše zbog toga da bi njegova žena bila bliže svojoj rodbini i znancima, Lavrans se preselio u Gudbrandzdal. Imali su tada samo jedno živo dete, devojčicu po imenu Kristinu.

Ali, pošto su se nastanili u Jerundgordu, živeli su i tamo isto onako mirno i povučeno kao ranije; činilo se da Ragnfrid ne mari mnogo za svoju rodbinu jer se s njima nije viđala češće nego što je bilo potrebno reda radi. To je dolazilo donekle i otud što su i Lavrans i Ragnfrid bili veoma pobožni i bogobojažljivi, redovno su išli u crkvu, rado dočekivali sveštenoslužitelje i ljude koji su putovali po crkvenom poslu, i poklonike kad su se dolinom peli ka Nidarosu, a starešini svoje parohije – koji je bio njihov najbliži sused i živeo je u Romundgordu – ukazivali su najveće poštovanje. A drugi ljudi u dolini smatrali su da ih božja zaštita staje prilično skupo, u desetku i u novcu, i nisu se rado potčinjavali strogom zakonu posta i molitve, niti su pozivali sveštenike i kaluđere, sem kad su im ovi bili potrebni.

Inače su vlasnici Jerundgorda bili vrlo uvaženi i veoma omiljeni, naročito Lavrans, jer je bio poznat kao snažan i hrabar čovek, ali miroljubiv, plemenit i pravičan, ljubazan, ali uzdržljive naravi, vičan domaćinstvu i strastan lovac, koji je naročito tamanio vukove, medvede i druge štetne životinje. Za nekoliko godina on je znatno uvećao svoje imanje, ali je bio dobar gospodar i rado je pomagao svojim zakupcima.

Ragnfrid se tako malo družila sa svetom da su brzo prestali govoriti o njoj. U prvo vreme posle njenog dolaska u dolinu mnogi su se iznenadili jer su je se sećali iz vremena kad je živela u Sundbuu. Lepa nije bila nikad, ali je izgledala dobra i vesela; a sad se promenila toliko da se lako moglo pomisliti kako je ne tri nego deset godina starija od svog muža. Ljudi su smatrali da preterano tuguje za svojom pomrlom decom jer joj je inače u svakom pogledu bolje nego većini žena – živi u izobilju i okružena poštovanjem, s mužem se lepo slaže, koliko se vidi: Lavrans ne gleda druge žene, dogovara se s njom o svakoj stvari, i nikad joj ne kaže ružnu reč, bio trezan ili napit. A nije ni tako stara da ne bi mogla imati još mnogo dece, ako Bog hoće.

Bilo im je prilično teško da nađu mladu poslugu za Jerundgord, zato što je domaćica bila uvek tako tužna, i što se moralo strogo postiti svaki post. Inače je čeljad na majuru živela dobro jer su psovke i kazne bile retke tamo; a i Lavrans i Ragnfrid su prednjačili u svakom radu. Muž je na svoj način bio vesele naravi i moglo se računati na njega i za igru i za pesmu kad se u belim noćima mladež okupljala na brežuljku pred crkvom. Ali je naročito stariji svet rado služio u Jerundgordu: njima je tu bilo dobro i dugo su ostajali.

Kad je maloj Kristini bilo sedam godina, išla je jednom sa svojim ocem na njihovu bačiju u planini.

Bilo je lepo jutro sredinom leta, Kristina se nalazila na tavanu nad ambarom, gde se preko leta noćivalo; videla je da napolju sija sunce i čula kako njen otac i ljudi razgovaraju dole u dvorištu – radovala se toliko da nije mogla mirovati dok ju je mati oblačila, nego se otimala i skakala posle svakog komada odeće koji su joj navukli. Nikad ranije nije bila gore u planini, samo je prolazila padinom do Voga kad su je vodili u goste materinim rođacima u Sundbu, ili je s majkom i poslugom iz kuće odlazila u obližnje šume da bere borovnice koje je Ragnfrid stavljala u pivo. Ragnfrid je spremala i nakiseli pekmez od malina, koji je ona jela umesto masla s hlebom za vreme velikog posta.

Mati je uplela Kristininu dugu plavu kosu i skupila je pod staru plavu kapu, poljubila je kćer u obraz, i Kristina je trčeći sišla ocu. Lavrans je već bio u sedlu; podigao ju je i smestio iza sebe na konjske sapi, gde je od svoje kabanice načinio sedište za nju. Trebalo je da Kristina to uzjaše i da se drži čvrsto za njegov pojas. Zatim su doviknuli zdravo materi, ali je ona

strčala sa doksata noseći Kristinin ogrtač s kapuljačom i dala ga je Lavransu moleći ga da dobro pazi na dete.

Sunce je sijalo, ali je prošle noći padala jaka kiša, tako da su se potoci penušavo i žuboreći slivali niz padine, a pramenovi magle povlačili su se u podnožju planine. Ali su se gore u plavom vazduhu javljali beli oblaci koji predskazuju lepo vreme, te su Lavrans i njegovi pratioci govorili da će dan zacelo biti topao kad odjutri. Lavrans je vodio sa sobom četiri momka, i svi su bili dobro naoružani jer je u to doba bilo u planini svakojakih tuđih ljudi – njih je dakle bilo dosta a put tako kratak da se nije moglo pomišljati ni na kakve nezgode. Kristina je bila vesela kao i svi oni; trojica su bili stariji ljudi, ali četvrti, Arne Girdsen iz Finsbrekena, bio je poveliki dečko i Kristinin najbolji drug; on je jahao odmah iza Lavransa i nje zato što je trebalo da on objašnjava devojčici sve što budu videli usput.

Prošli su između zgrada u Romundgordu i pozdravili se sa sveštenikom Ejrikom. On je u taj mah karao svoju kćer – ona je upravljala njegovim domaćinstvom – zbog nekog prediva koje je juče bilo obojeno a koje je ona sinoć zaboravila da unese, te mu je kiša sprala svu boju.

Na brežuljku iznad parohijskog doma nalazila se crkva, koja nije bila velika, ali je bila lepa, dobro održavana i nedavno katranisana. Pred krstom izvan grobljanske ograde Lavrans i njegovi ljudi poskidaše šešire i prikloniše glave; zatim se otac okrete na sedlu, te on i Kristina pozdraviše rukom majku, koju su mogli da vide na livadi pred kućom; ona im je odgovorila mašući jednim krajem svoje lanene povezače.

Tu na toj crkvenoj uzvišici i na groblju Kristina se obično igrala svakog dana; ali je danas otišla tako daleko da joj se izgled njene kuće i njenog sela činio sasvim nov i neobičan. Zbijene zgrade u Jerundgordu i sve oko njih izgledalo je manje i nekako više sivo tamo u ravnici. Reka je treperila svojom

blistavom trakom, a dolina je činila jedno s talasastim zelenim brežuljcima, s ritovima u nizijama, s kućama usred njiva i livada pod sivim i strmim planinskim liticama.

A dole, sasvim daleko, gde se planine spajaju i zbijaju, Kristina je znala da se nalazi Loptsgord. Tamo žive Sigurd i Jon, dva starca bele brade; oni se uvek igraju i šale s njom kada dođu u Jerundgord. Ona je volela Jona jer joj je on rezao u drvetu najlepše životinje, i jednog dana dobila je od njega lepo izrezan cvet prstenak. A kad je poslednji put bio kod njih o Duhovima, doneo joj je jednog tako vešto izrezanog konjanika da se Kristini činilo kako još nikad nije dobila lepši dar. Svake večeri je ta igračka morala leći u postelju s njom, ali jutrom kad se probudi, konjanik se nalazio na klupi pored postelje u kojoj je ona spavala sa svojim roditeljima. Otac je govorio da je tamo skočio kad su zapevali prvi petli, ali se Kristina dosećala da ga je tu sklonila mati dok je ona spavala jer ju je čula da kaže kako je suviše tvrd i kako nije prijatno osetiti ga ispod sebe noću. Sigurda iz Loptsgorda Kristina se bojala i nije volela da je on uzme na krilo jer je govorio kako će on, kad Kristina bude dorasla za udaju, spavati u njenom naručju. On je nadživeo dve žene a govorio je da će nadživeti i treću; Kristina bi mogla da bude četvrta. A kad bi nju to rasplakalo, Lavrans se smejao i govorio kako ne veruje da će Margit hteti skoro da umre, ali ako bi se stvar i tako na zlo okrenula i Sigurd došao nju da prosi, njemu će se reći ne; Kristina nema da se plaši ničega.

Otprilike na strelomet, severno od crkve, uzdizala se pored puta jedna velika stena i oko nje gust šumarak breza i jasika. Tu su se deca rado igrala crkve, a Toma, najmlađi unuk sveštenika Ejrika, vršio je bogosluženje ugledajući se na svoga dedu po materi, škropio je osvećenom vodicom i obavljao krštenje kad je bilo kišnice u udubljenjima na steni. Ali se jednog dana prošle jeseni to rđavo svršilo. Najpre je Toma venčao nju i Arna – Arne

nije bio toliko odrastao da se ne bi katkad poigrao s decom, ako je mogao da se iskrade. Zatim je Arne uhvatio jedno prase koje je tuda lutalo i doneo ga da se krsti. Toma ga je pomazao blatom, zagnjurio ga u jednu rupu punu vode čineći pokrete svoga dede, pojao latinski i koreo ih što nisu doneli dovoljno darova crkvi – deca su se na to smejala jer su slušala kako stariji govore o Ejrikovom velikom tvrdičenju. I što su se ona više smejala, to je Toma izmišljao sve gore stvari; tako je rekao da je dete začeto za vreme velikog posta, i da roditelji moraju platiti kaznu sveštenику i crkvi za svoj greh. Tada su se stariji dečaci grohotom zasmejali, a Kristina se osećala tako posramljena da zamalo nije zaplakala stojeći tu s prasetom u naručju. U taj mah zla sreća je nanela tuda samog Ejrika koji se na konju vraćao kući pošto je pričestio jednog bolesnika. Kad je razumeo šta deca rade, skočio je s konja, pa je svom najstarijem unuku Bentejnu, koji je bio s njim, predao sveti putir pokretom tako naglim da Bentejn zamalo nije ispustio srebrnu golubicu sa svetim pričešćem; a on je upao među decu i izudarao sve one koje je mogao da uhvati. Kristina je ispustila prase, i ono je strčalo niz kosu skičeći i vukući za sobom haljinu za krštenje tako da su se svештenikovi konji propeli od straha; a on sâm prodrmao je Kristinu toliko jako da je pala, a zatim je udario nogom tako grubo da ju je bedro bolelo nekoliko dana. Kad je Lavrans saznao za to, smatrao je da je Ejrik bio suviše strog prema Kristini, koja je tako mala. I hteo je da o tome razgovara sa svештenikom, ali ga je Ragnfrid molila da to ne čini, jer je dete dobilo samo ono što je zaslužilo kad se umešalo u tako grešnu igru. I Lavrans nije više govorio o tome, ali je Arna istukao tako kako ga nikad niko nije tukao.

I zato, kad su prolazili pored te stene, Arne je povukao Kristinu za rukav. Nije smeo ništa da kaže zbog Lavransa, ali je iskrivio lice, nasmešio se i lupio sebe samog po bedrima nekoliko puta. A Kristina je oborila glavu postiđena.

Put je zatim vodio kroz jednu gustu šumu. Jahali su ispod Hamerosa; dolina je tu bila uska i tamna, a huka reke jača i strašnija – kad bi na mahove ugledali Log, on je vijugao ledeno zelen i s belom penom između strmih stenovitih zidova. Crna šuma pokrivala je planinu na obema stranama doline; bilo je mračno i neugodno i tesno; a hladnoća je bockala po licu. Prešli su brvinu preko rečice Roste, i uskoro ugledali veliki most na reci sasvim u dolini. U jednoj pećini tamo niz vodu živeo je jedan vodeni duh; Arne je hteo da Kristini priča priču o tome, ali je Lavrans strogo opomenuo mladića da se uzdržava od takvog preklapanja ovde u šumi. A kad su stigli na most, skočio je s konja i vodio ga za uzdu da pređe, dok je drugom rukom pridržavao dete.

Na drugoj strani reke jedna staza za konje pela se strminom ka vrhu, te su ljudi sjahali s konja i išli pešice, a otac je namestio Kristinu u sedlu tako da se može držati za oblučje, i ona je tako jahala Gulsvejna sama.

Novi sivi vrhovi i plavi bregovi izbrazdani snegom ukazivali su se na bokovima planina kako su se peli dalje, i sad je Kristina između drveta zapažala i svetle mrlje sela severno od planinskog grebena, a Arne je pružao prst i kazivao imena naselja koja su se mogla videti.

Visoko gore na kosi stigli su do jedne male kolibe. Zaustavili su se pred ogradom; Lavrans je pozvao, i jedan odjek a zatim drugi ponoviše poziv kroz planinu. Dva čoveka strčaše odozgo između malih komada obrađene zemlje. To su bila dva sina iz te kuće, vešte katrandžije, koje je Lavrans hteo pozvati da rade za njega. Iza njih je dolazila njihova mati s kopanjom mleka iz podruma, jer je bilo otoplilo, kao što su ljudi predviđali.

– Videla sam da si poveo i kćer sa sobom – reče ona pošto se pozdravila – te pomislih da je moram videti. Skini joj kapu; kažu da ima tako lepu kosu.

Lavrans učini ženi po volji, i Kristinina kosa rasu se do sedla. Bila je gusta i zlatasta kao zrelo žito. Žena, Izrid, uze je u ruku i reče:

– Sad vidim da zaista nije preterano ono što se govori o tvojoj devojčici, ona je pravi krinov cvet, pravo gospodsko čedo. Ima blage oči, liči na tebe, ne na Jeslingove. Bog neka te obraduje u tvojoj kćeri, Lavranse Bjergulfsene! A i ti se na Gulsvejnu držiš kruto kao pravi dvoranin – rekla je šaleći se i pridržavajući kopanju dok je Kristina pila.

Devojčica je rumenela od zadovoljstva jer je znala da njenog oca smatraju za najlepšeg čoveka u okolini od nekoliko milja u krugu, a on je zaista izgledao kao pravi plemić stojeći usred svojih ljudi, iako je bio odeven po seljački, kao svakoga dana kod kuće. Nosio je poširok kratak gunj od zelenog sukna, izrezan oko vrata tako da se vidi košulja; pored toga gaće, obuću od sirove kože, a na glavi starinski mek vunen šešir sa širokim obodom. Od nakita imao je samo kopču od uglačanog srebra na pojasu i malu iglu od srebrne žice na jaci od košulje; sem toga, na vratu mu se video i deo tankog zlatnog lanca. Lavrans je uvek nosio taj lanac o kojem je visio zlatan krst ukrašen gorskim kristalima; krst se mogao otvoriti i u njemu se nalazio delić pokrova i malo kose Svete Eline Švedske jer su sudijski sinovi vodili poreklo od jedne kćeri te svetiteljke. Kad je Lavrans bio u šumi ili na radu, on je sklanjao krst na gole grudi da ga ne bi izgubio.

Ali, i u svojim grubim svakidašnjim haljinama on je izgledao otmeniji od mnogih plemića i dvorana u njihovom svečanom odelu. Bio je vrlo lepog stasa, visok, širok u ramenima, tanak u bedrima; glava mu je bila mala i lepo postavljena na vratu, crte na licu plemenite, malo izdužene – obrazi puni, brada lepo zaokrugljena, usta oštro ocrtana. Bio je plav, svežeg lica, sivih i krupnih očiju, s gustom sjajnom i svilenom kosom.

Stojeći razgovarao je sa Izrid o njenim poslovima, raspitivao se za Tordis, Izridinu rođaku, koja je toga leta držala bačiju Jerundgorda. Ona je nedavno rodila; Izrid je samo čekala priliku da ne ide sama kroz šumu da bi odnela mališana na krštenje. Lavrans reče tada da bi mogla poći gore s njima: oni će se vratiti već iduće večeri, a za nju je bolje i sigurnije da bude više ljudi s njom i nekrštenim detetom.

Izrid je zahvaljivala: – Pravo da kažem, tome sam se i nadala. Znamo mi, sirotinja iz planine pod samim vrhom, da nam ti činiš dobro ako možeš svaki put kada dođeš ovamo. – I ona se trčeći vrati gore kući da ponese vunenu haljinu i ogrtač.

Lavrans je zaista voleo da se nađe među tim siromašnim ljudima koji su živeli na zemlji koju su sami iskrčili ili je uzeli pod zakup sasvim gore, već na granici atara; kod njih je on uvek bio veseo i šaljiv. S njima je razgovarao o tragovima šumskih životinja, i o irvasima u divljini, o svim onim utvarama koje vrve po takvim mestima. Pomagao im je i rečju i delom i ličnim naporom, lečio je njihovu bolesnu stoku, upućivao ih u kovanju i u tesanju građe – čak im je pomagao svojom ogromnom snagom kad je trebalo pomerati stene ili čupati najjače korenje. I zato su ti ljudi uvek rado dočekivali Lavransa Bjergulfsena i Gulsvejna, velikog alatastog hata koga je on jahao. To je bila lepa životinja sjajne dlake, s belom grivom i belim repom, pametnih očiju – snažnog i besnog tako da se o tome pričalo po selima, ali je s Lavransom taj hat bio krotak kao jagnje, i Lavrans je rado kazivao da ga voli kao mlađeg brata.

Prva briga Lavransova bila je da pregleda signal na Hejmhaugenu. U to teško i nemirno vreme seljani su već više od sto godina na izvesnim mestima iznad dolina postavljali u planini signale koji su ličili na one u velikim lukama za brodove koji nadgledaju obalu, ali o tim signalima u dolini nije se starala

narodna odbrana. Njih su održavale seljačke zadruge, i njihovi članovi su ih redom obilazili.

Kad su stigli na prvu bačiju, Lavrans je pustio u livadu sve konje sem teretnog, i onda su pošli jednom strmom stazom dalje. Šuma se postepeno proređivala. Visoki borovi, suvi i beli kao kost, dizali su se na barovitom zemljištu – i Kristina je sad mogla da vidi ogolele sive vrhove koji su odasvud stremili nebu. Išli su dugo strmom kamenitom stranom, a kako je ovde-onde poneki potok tekao stazom, otac je morao da nosi svoju kćer. Prijatan svež vetar duvao je jače tu gore, a u šipragu se sve crnelo od borovnica, ali je Lavrans rekao da sad ne mogu zastajati da ih beru. Arne je trčao čas napred čas natrag, otkidao za Kristinu grane pune borovnica i kazivao joj čije su bačije koje se vide ispod njih u šumi – jer je u to doba šuma pokrivala celu visoravan Hevringena.

I sad su bili u podnožju poslednjeg vrha, okruglog i golog, i videli ogroman drveni kostur kako štrči u vazduhu, i čuvarsku kolibu u zaklonu pod jednim nagibom u bregu.

Kad su stigli na sâm vrh, vetar ih je zapahnuo i zalepršao njihovim odelom – tako da se Kristini učinilo kao da neko živo biće stanuje tu na visini, izlazi im u susret i pozdravlja ih dobrodošlicom. Vetar je brisao i hujao, a ona i Arne pođoše napred preko mahovinom obraslog tla. Seli su na sâm vrh, Kristina je gledala široko otvorenih očiju; ona nikad nije ni pomislila da je svet tako prostran i veliki.

Svud oko sebe videla je samo planinski predeo pokriven šumom; dolina je ličila na neku jarugu među ogromnim bregovima, a poprečne doline na još manje jaruge; bilo ih je mnogo sličnih, ali je dolina bila malo a planina mnogo. Na sve strane vrhovi su štrčali i plamteli zlatom lišajeva na zelenoj šumskoj prostirci, a u daljini na vidiku dizala se plava planina s belim brazdama snega, koje su se pred očima mešale sa sivo-plavim

i blistavo belim letnjim oblacima. A na severoistoku, sasvim blizu – upravo iza šume koja okružuje bačiju – nalazilo se ogromno brdo plavo kao kamen, sa smetovima svežeg snega na svojim bokovima. Kristina je pogodila da je to Nerast brdo, o kojem je slušala da se govori, jer je zaista ličilo na krdo divljih veprova koji se puzaju uzbrdo leđima okrenuti selu. Arne je ipak rekao da donde ima dobrih pola dana konjskog hoda.

Kristina je mislila da će joj biti dovoljno ako se popne navrh planine iznad svoje kuće da bi dole videla drugo naselje kao što je i njihovo, sa ograđenim njivama i zidanim kućama, i veoma se zbunila kad je shvatila da postoji tako veliko rastojanje između mesta gde žive ljudi. Videla je male žute i zelene mrlje tamo u dnu doline, a iznad njih majušne sjajne tačke sa sivim vrhovima kuća u šumi; počela je da ih broji, ali kad je izbrojala triput po dvanaest, nije se usudila da nastavi. A ipak tragovi naseobina nisu bili takoreći ništa u ovoj beskrajnosti.

Ona je znala da po gustoj šumi lutaju vuk i medved, i da se pod svakim kamenom krije čitav svet patuljaka, vragova i vila, i od toga se uplašila, jer niko ne zna koliko njih ima, ali ih zacelo ima mnogo više nego krštenih ljudi. I onda je iz sveg glasa pozvala svog oca, ali tamo gore na vetru on je nije čuo – on i njegovi pratioci valjali su uzbrdo velike komade stena da njima podupru stabla u signalu.

Ali Izrid priđe deci i pokaza Kristini planinu Vogo na zapadu. A Arne joj prstom ukaza na Sivu planinu gde seljani hvataju irvase u jame i gde kraljevi sokolari žive u kamenim kolibama. I Arne je nameravao da se posveti tom zanatu – ali je on hteo da obučava sokole za lov – i podizao je ruke kao da pušta sokola.

Izrid zavrte glavom.

– Težak je to život, Arne Girdsene. Za tvoju majku biće velika briga ako postaneš lovac na sokole, sinko. Niko ne može da izađe na kraj s tim opakim ljudima, ni sa onima koji su gori i od njih.

Lavrans im je bio prišao i čuo je njene poslednje reči:

– Jest – reče on – ima tamo poviše budžaka gde se ne daje ni caru carevo ni bogu božje.

– Ti si, Lavranse, video mnogo šta – usudi se da kaže Izrid. – Išao si toliko po svetu.

– O, o – reče Lavrans. – Može biti, ali je bolje ne govoriti o tome. Kad neko nije mogao da se skrasi u svom selu, ne treba mu zameriti ako se smiri u planini, kažem ja. A viđao sam njive sa zrelim žitom i lepe livade za košenje i tamo gde malo ljudi zna da ima dolina – a i čopore goveda i stada ovaca, ali pripadaju li ona tim ljudima ili kome drugom, to ne znam.

– Jest – reče Izrid. – Uvek je povika na medvede i na vuke kad ovuda po bačijama nestaje stoka, ali u planini ima razbojnika koji su gori nego vuci i medvedi.

– Gori, kažeš – reče Lavrans i zamisli se milujući svoju kćer po glavi. – U planini južno od Nerast brda video sam jednom tri muškarčića, najveći je bio kao moja Kristina – imali su plavu kosu i kožne gunjiće. Pokazali su mi zube kao u mladih vukova pre nego što su otrčali i sakrili se. Nije nikakvo čudo ako je siromah čovek čiji su oni bili poželeo da prisvoji jednu kravu ili dve.

– Ali i vuci i medvedi imaju male – reče Izrid ljutito. – A ti, Lavranse, ne štediš ni njih ni njihove mladunce. A oni nisu nikad čuli ni za zakon ni za hrišćansku veru, kao ti zlikovci kojima želiš toliko dobra.

– Misliš da im želim toliko dobra zato što im želim nešto bolje od najgorega – reče Lavrans i lako se osmehnu. – Nego, hajde sad, da vidimo šta nam je Ragnfrid spremila za danas. – On uze Kristinu za ruku i povede je sa sobom. Zatim se prignu njoj i reče joj: – Ja sam pomislio na tvoja tri mala brata, Kristina moja.